

Holland=
Falsters
historiske
samfunds

ARBOG

for

XXXIII

Gamle Diger og Hegn paa Vejrø.

Krigsassessoren paa Vejrø og hans Slægt.

Af V. J. Brøndegaard.

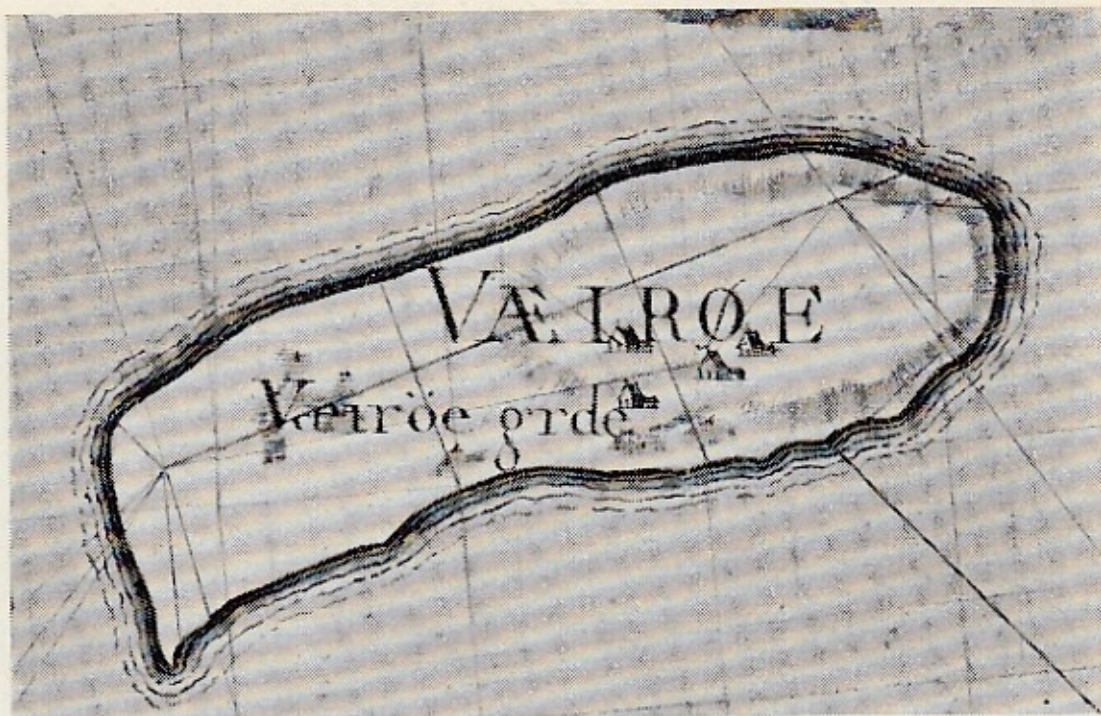
I ngen vil kunne hævde, at Vejrø midt ude i Smaalands-havet hører til vort Lands mere kendte Lokalteter. Kun faa kender Øens Navn, endnu færre dens Beboere — ingen større Minder kaster Glans over dens Eksistens. Og de fleste, som fra »Fastlandet« ser over mod den korte, krogede Strimmel Land derude i Horisonten, tænker vel, at fra en saadan Lilleputverden kan der ikke hentes noget nyt, endsige interessant, historisk Stof.

Imidlertid har jo ogsaa denne Ø sin Historie. Ganske vist er Vejrø kun en Prik paa Landkortet, men den har dog ligget dér i utalte Aarhundreder og følger sig med sin Form og Befolkning gennem skiftende Tider ind i den brogede Mosaik, der danner vort Lands Særpræg. Og ofte er det saadan, at folkelige Skikke og Trosforestillinger er mere befæstet og lever længere gennem de vekslende Kulturpaa-virkninger i et saadant isoleret Samfund, ligesom en Omtale af de Menneskeskæbner, der udspilles paa de smaa Øer, tit kan kaste nyt Lys over andre Egenes Kulturhistorie.

Hvornaar Mennesket tog Vejrø i Besiddelse, kan vi ikke sige noget bestemt om, men det maa i hvert Fald være sket engang i Stenalderen, herom vidner Mængder af raat tildannede Økser og Flækker, som findes navnlig paa Øens Nordvestkyst. Større Oldtidsfund fra Bronze- eller Jernalder vides ikke at være gjort derovre, men der er fundet en Del Hvæsesten og slebne Stenøkser. Antagelig har Øen Aarhundreder igennem kun været lejlighedsvis besøgt. Selve Navnet har formentlig Tilknytning til *Vædder* og skyldes da, at man har brugt Øen til Græsning for store Faareflokkke. I Valdemar den II (Store)'s Jordebog fra 1200-Tallet kaldes den »Wætherø«, og det nævnes, at Kongen har Jagthus paa Øen; en senere Stavemaade er »Væderø«. Op imod den nyere Tid kom Øen ind under Baroniet Guldborgland (nu Orebygaard). Paa Videnskabernes Selskabs Kort fra 1773 er der paa »Væirø« anført fire Gaarde, og ved den anden Folketælling i Danmark 1787 — altsaa kort før den franske Revolution udbrød — boede der fire Familier med ialt 22 Medlemmer derovre, nemlig:

Erich Sørensen, 44 Aar — Husbonde og Gaardbeboer,
 Methe Rasmusdatter, 50 Aar — hans Kone,
 Niels, Anna, Karen og Anne Cathrine — hendes Børn
 af 1. Ægteskab;
 Locia Pedersdatter, 65 Aar — Madmoder, Enke, Gaard-
 besidder,
 Ole, Rasmus, Albrecht, Peder, Anna og Karen — hen-
 des Børn;
 Niels Nielsen, 57 Aar — Husbonde og Gaardbeboer,
 Karen Mortensdatter, 50 Aar — Madmoder,
 Morten, Maren, Anna og Karen — deres Børn;
 Niels Mortensen, 49 Aar — ugift Bonde og Gaardbeboer,
 Maren Mortensdatter og Anders Jensen — Tjenestefolk.

Paa samme Tidspunkt boede der i Odense en Konsumtions (d. e. Told-) Betjent *Niels (Juel) Kastrup*, som for den beskedne Gage af 80 Rigsdaler om Aaret maatte forsørge Kone og ni Børn, hvorfor han lejlighedsvis gav sig af med Prokurator- eller Sagførervirksomhed. Om hans Fader Jørgen Jacobsen Kastrup er ikke bevaret ret mange Oplysnin-

Vejrø i Videnskabernes Selskabs Opmaaling fra 1773.

ger. Han var født Pinsedag 1713 og blev 1732 gift med Pigen Kirstine Maren, som Aaret efter fødte ham Sønnen Niels (Juel). Som privat engageret Prokurator ved en Rets-sag paa Strynø 1737 gjorde han sig saa umulig med Indvendinger og direkte Fordrejelser, at Amtmanden besluttede ikke alene at suspendere ham fra Retten til at være Prokurator, men endog at anlægge Sag mod ham selv. Hvordan denne Retssag er faldet ud, vides ikke — men 1738 ansøgte Kastrup i hvert Fald om paany at beklæde Prokurorembedet, dette blev ham indrømmet af Kongen 28. August samme Aar, saa han er aabenbart blevet taget til Naade igen. Den 15. Juni 1753 fik han kgl. Konfirmation (Bekræftelse) paa Stillingen som Birkedommer i Friherreskabet Scheelenborg Birk, og han var da 40 Aar gl.¹⁾.

Hans Søn Niels med Tilnavnet Juel blev født »otte Dage før Mortensdag« 1733 i Landet Sogn paa Taasinge. Den 1. Maj 1766 fik han af Greve Hannibal Wedell overdraget Forpagtningen af Wedellsborg Hovedgaard paa Østfyn for et Tidsrum af seks Aar; 1778 fik han Ansættelse i Told-etaten, 1776 nævnes han som Prokurator under en Retssag i Fredericia. Efter i 16 Aar at have tjent i Toldvæsenet, blev han ved kgl. Resolution af 30. April 1794 udnævnt til

»Obertold- og Consumptions Controlleur« i Odense — men den nye og fornemme Titel betød dog kun en formel Forfremmelse, thi i Generaltoldkammerets Indstilling hedder det, at Lønnen fortsat skal være 80 Rigsdaler aarligt, idet han dog har Ret til $\frac{1}{3}$ af Visitørskriverpengene og 2 pCt. af Toldens og Konsumtionens (Toldafgiften paa Fødevarer) Overskud.

Af Enkekassens Papirer fremgaar det videre, at han var gift 2. Gang med Engel Margrethe Møllersdatter fra Kerteminde, der fødte ham seks Sønner og fem Døtre. Selv døde han 1798 i Odense, 55 Aar gl., og blev begravet fra St. Knuds Kirke den 16. August. Hans Kone flyttede siden til Langeland, hvor hun døde 15 Aar senere.

Af hans seks Sønner vil vi her høre nærmere om de tre, nemlig Peter, Jørgen og Andreas Christian. — *Peter Kastrup*, som var født 1779, blev i en Alder af knapt 21 Aar exam. juris og udnævntes den 1. Maj 1804 til Prokurator for alle Over- og Underretter paa Lolland-Falster. Han var bosiddende i Nykøbing F. 1800—1806; den 5. Juli 1805 blev han i Rudkøbing gift med Salome Hundrup, og en Datter døbt i samme By to Aar efter. 1810—1814 boede han paa Bremersvold mellem Rødby og Nysted, og efter Salomes tidlige Død giftede han sig med Forpagterdatteren Antoinette Brodersen, født i Rinckenæs Præstegaard 1793, men opfødt paa Bremersvold. Sagførervirksomheden gav ham saa store Indtægter, at han i 1821 købte Herregaarden Haraldslund i Aarhus Amt. Han solgte den dog straks efter med Fortjeneste og købte den atter 1833; i 1829 fik han tillige Jordbjerggaard i samme Amt tilskødet. Den 12. Januar 1822 havde han faaet kgl. Bevilling som Prokurator ved Underretterne i Aarhus Stift, men efter 1830 gik det stadig tilbage for ham, Folk havde ingen Tillid til hans Procedure-Evner, og Amtmanden skriver i en Indberetning 1840, at hans Procedure »bærer tydelig Spor af en svunden Tid, og hans Kundskaber kan ikke forskaffe ham Navn af en duelig Sagfører«. Til sidst ejede han kun et lille Hus med en enkelt Ko og døde i største Fattigdom 15. Januar 1852²).

Hans to Brødre — *Jørgen og Andreas Christian Kastrup* —

som begge var født i Wedellsborg Forpagterbolig (hhv. 1766 og 1768), flyttede til Langeland. Jørgen Kastrup blev Forvalter paa den da ca. 630 Tdr. Land store »Nedergaard« mellem Bøstrup og Snøde paa Nordlangeland og Broderen Forpagter af den nærliggende mindre »Nygaard«, en saakaldt Sædegaard, i Stoense Sogn. Jørgen erhvervede siden Ejendommen Charlottenlund i samme Sogn »med alt, hvad der var paa den« — efter Sigende fik han denne Passus indføjet i Købekontrakten, fordi han under Haanden havde faaet at vide, at der et eller andet Sted paa Ejendommen var gemt betydelige Mængder Sølvtoj og andre Værdisager hen, formodentlig af Frygt for Besættelse, saaledes at han paa den Maade fik Ret til Værdier, som strengt taget ikke var medregnet i Købesummen³⁾

Thi Tiderne var urolige og krigeriske. Under de langvarige og blodige Stridigheder med Englænderne først i 1800-Tallet meldte begge Brødre sig til Landeværnet paa Langeland, og da dette 25. Februar 1808 blev ophævet og omdannet til fire Kompagnier, udnævntes Forvalter Jørgen Kastrup til Løjtnant af 2. langelandske Musketérkompagni og Andr. Chr. 2. Januar 1810 til Premierløjtnant af det danske Livregiments 4. annekterede Bataillon⁴⁾.

Forvalter Jørgen K. karakteriseres af sin Samtid som en rask og dygtig, ofte spøgefuld Mand, men hans Karakter som saadan var vist ellers ikke særlig tiltalende. Som Soldat udviste han ved flere Lejligheder stort personligt Mod; i 1808 — forøvrigt paa den siden saa sørgelig berømte Dato 9. April — deltog han saaledes som Vagtkommandør i en Træfning med engelske Krigsskibe ved Hou, der maatte fortrække efter tre Timers heftig Skudveksling. Generalen, Greve Ahlefeldt, gav den følgende Dag en Dusør til Mandskabet, og Kastrup fik en skriftlig Paaskønnelse »for den Konduite og Bravvur, hvormed han ei alene opmuntrede Mandskabet til at gjøre sin Pligt, men ogsaa conserverede Transportbaadene«. Nogle Dage senere takkede ogsaa Kongen i en Skrivelse for udvist Mod og dygtig Ledelse af Forsvaret⁵⁾.

Han var Gang paa Gang indviklet i Injurieprocesser, og

hans mange grovkornede Løjer kunde have en temmelig ondartet Karakter. Da Major Carl Fr. Steensen-Leth til Egeløkke og Steensgaard var blevet gammel og affældig, undsaa han sig saaledes ikke for at gøre Nar af Oldingens svigtende Aandsevner, idet han bildte ham ind, at han kunde udnævne ham til Frimurer. Oppe paa Majorens Kammer forestod han saa »Indvielsen« med alle mulige latterlige Ceremonier, og sidenhen udvekslede de to altid hemmelige »Frimurertegn«, naar de mødtes!⁶⁾

Paa hans Landejendom Charlottenlund saavel som paa Nedergaard gik det tit overmaade lystigt til. En af Deltagerne i et Bal skriver 14. Februar 1820 til en Ven: »Hvad mener du om Kastrup, der gjorde et skrapt Bal paa Charlottenlund den 4. Februar? Vi vare 40 Personer, alle Egnens Honoratiores. Vi holdt ud til næste Formiddag og endte Kehraus paa Loftet ...« Gamle Jørgen Kastrup kunde ved saadanne Aftenselskaber helt dominere med sine mange vittige og kaade Paafund — navnlig var han det populære Midtpunkt i Datidens yndede Ordsprogslege⁷⁾.

Om Forpagter Andr. Chr. Kastrup ved vi bl. a., at han den 1. April 1815 fik Sønnen Peter Christian med Bondedatteren Karen Jensen; som Officer maatte han derfor ansøge Kongen om Giftermaalstilladelse, hvilket blev ham bevilget 22. Juli samme Aar, imod at han forpligtede sig til at afdrage et Indskud til Enkekassen i seks paa hinanden følgende Terminer. Hun fødte ham endnu to Sønner, Jørgen Otto Julius og Niels Juel Martin (hhv. 8. August 1822 og 3. Sept. 1829), og da hun døde kort efter den sidste Fødsel, ægtede han et Par Aar efter Enken Caroline Madsen og købte ved Auktion en Gaard paa Vejrø, idet han dog foreløbig bibeholdt Forpagtningen af Nygaard paa Langeland.

Den 17. Oktober 1815 havde han faaet sin Afsked fra Hæren og Ret til at bruge Titlen »Hans Kongelige Majestæts virkelige Krigsassessor« samt tilkendt 90 Rigsdaler i aarlig Pension. Denne Udnævnelse var dog ikke forbundet med Embedspligter, men en Naadesbevisning for lang og tro Tjeneste, og han maatte betale Rangskat. En Krigsassessor var dengang et Medlem (»Bisidder«) af en af flere

Dommere bestaaende »kollegial« Ret eller en Meddommer, og han tilhørte 8. Rangklasse Nr. 4 (under f. Eks. Kammerraad, Kancelliraad, Krigsraad). Ved Retsreformen 1909 blev Titlen afskaffet og erstattet med Dommer^s).

Naar han købte en Gaard netop paa en Ø i Smaalands-havet, kan det skyldes, at han gennem Broderen paa Nedgeard havde Forbindelse med Slægten Leth, som siden blev giftet ind i Baroniet »Guldborgland«, hvortil Vejrø jo dengang hørte. Men forøvrigt var det ikke usædvanligt, at Folk fra Fyn og Langeland flyttede vestover. I 1800-Tallet foregik der en hel lille »Folkevandring« fra Vest mod Raagø, Fejø, Vejrø og Enehøje, hvor mange Familienavne den Dag i Dag minder om denne fredelige Invasion.

Da Krigsassessor Kastrup fik tilskødet Gaarden paa Vejrø, udfærdigedes dette Dokument:

Ditlev Petersen, Hans kongelige Majestæts Birkedommer, Birkeskriver og Auctionsdirecteur i Fejøe Birk gjør vitteligt:

At Aar 1830 den 17. April blev afholdt 3die og sidste Auction over den Stervboet efter afdøde Niels Olsen Roug tilhørende Gaard med tilliggende Hartkorn 3 Tdr. 5 Skpr. paa Vejrø, hvilken Eiendom efter flere Bud og Overbud blev tilslaget Hr. Krigsassessor Kastrup fra Nyegaard paa Langeland for den Summa 1010 Rbd. Sedler, skriver et Tusinde og ti Rigsbankdaler Sedler.

Og da formeldte Kjøber nu har bevist at have betalt fornævnte Kjøbesum samt øvrige Omkostninger, alt overensstemmende med Conditionerne, og Kjøberen ifølge disse er forpligtet til at modtage denne Ejendom med de Forpligtelser og Byrder, som derpaa hviler, og saaledes som den af forrige Eier har været besiddet, saa er det jeg i Kraft af mit Embede og i Henhold til Auctions Conditionerne overdrager formeldte Hr. Krigsassessor Kastrup anførte Gaard med tilliggende Hartkorn 3 Tdr. 5 Skpr. paa Vejrø til fuldkommen Ejendom, ligesom jeg og hermed tilskjøder ham samme, forpligtende ham til at tilsvare den i Eiendommen indestaaende halve kongelige Kjøbesum samt til at betale de af Eiendommen gaaende Skatter og Afgifter m. v.

Til Bekræftelse under min Haand og Segl

Fejøe, 31. December 1830

sign. Petersen.

Men Kastrup kom til Vejrø som en fattig Mand, og allerede et Par Aar efter var han i økonomiske Vanskeligheder og maatte laane en større Sum Penge af sin velhavende Broder paa Langeland. Skønt han allerede var oppe i 60'erne, udfoldede han nemlig en vældig Energi; den gamle Gaard lod han delvis nedrive (den smalle Beboelseslænge er endnu bevaret og burde fredes), og fra en Skov paa Langeland lod han Bjælker og Tømmer tilhugge, nummerere og fæрге over til Øen, hvor han længere mod Vest opførte en meget smuk firelænget Bindingsværksgaard. Han kaldte den »Nygaard« ligesom den Gaard, han havde i Forpagtning paa Langeland, og hvor han i de første Aar opholdt sig, medens Konen regerede paa Vejrø-Gaarden. Muligvis har Forholdet mellem Ægtefællerne heller ikke været det allerbedste; Caroline vides at have været en særdeles myndig Dame, og Assessoren paa sin Side synes at have været svag overfor Kvindecharme og have dyrket andre »Gudinder«. I hvert Fald nævner Folketællingslisten fra 1834 paafaldende mange »Plejesønner« i hans dobbelte Husstand, paa Langeland saaledes en 2-aarig Niels Sigvardsen. Fra Langeland kom der ogsaa Tjenestefolk til Vejrø-Gaarden, deriblandt Daglejer og Avlskarl Marcus Sigvardsen⁹⁾, der, som vi senere skal høre, fik Fæstebrev paa det tilbageblevne Stuehus af den gamle Gaard. Denne Forkærlighed skyldes aabenbart, at Assessoren havde et »uægte« Barn med dennes Kone Marie »Møllers«. Slige Forhold er i Nutidens Øjne umoralske. Vi maa imidlertid erindre, at Datidens Tjenesteforhold mellem Tyende og Husbond ofte gik ud over det rent materielle (jvf. Holbergs Skildringer!); endvidere bidrog Tidens usikre Forhold og de unge Mænds lange militære Tjenestetid ikke til en Højnelse af Moralen.

Som foran nævnt maatte Kastrup i Anledning af Gaardkøbet og Byggeriet paa Vejrø optage et Laan hos Broderen paa Charlottenlund.

Laanet var paa 1540 Rdlr., og som Sikkerhed for dette Beløb gav Kastrup i Henhold til Pantebrev af 1. Februar 1832 Broderen 1. Prioritet i Gaarden paa Vejrø samt »i min hele Boe og Besætning, baade i Gaarden paa bemeldte

Weierøe, som i alt hvad jeg eier og eiendes vorder, Intet undtagen«.

Pantebrevet blev læst paa Fejø Birketingsret den 22. Juni 1832, og det bemærkedes: »Hans Majestæt Kongens Ret forbeholdes til den i Eiendommen oprindelig indestaaende halve kongelige Kjøbesumma, samt at der paa bemeldte Eiendom hviler aarlig Undertægt til forrige Besidders Enke«.

Fra 1836 overdrog Kastrup »Nygaard« paa Langeland til Forpagter Wilhelm og flyttede til Vejrø, hvor han levede de sidste 5 Aar af sit Liv. Der boede da 22 Personer paa Øen, nemlig iflg. Folketællingslisten:

Caroline Madsen, 46 Aar	— gift med Assessor og Forpagter Kastrup;	
Christian	} deres Børn;	
Julius		
Niels Juel		
Carl Frederik Larsen, 13 Aar	— Plejesøn;	
Markus Sigvardsen, 37 Aar	} Tjenestefolk;	
Peter Danielsen, 27 Aar		
Johanne Kathrine Pedersdt., 25 Aar		
Karen Olesdatter, 20 Aar		
Rasmus Pedersen Friis, 62 Aar		— Enkemand, Gaardmand;
Margrethe Pedersdatter, 48 Aar	— Enke, Husholderske;	
Rasmus Christophersen, 16 Aar	} Tjenestefolk;	
Hans Olsen, 33 Aar		
Jørgen Mathiesen Albrechtsen, 48 Aar		— Enkemand
Johanne Larsdatter, 24 Aar		
Peder Rasmussen, 25 Aar	— Indsiddet, Søfarende;	
Caroline Frederikke Rasmusdt., 21 Aar	— hans Kone;	
Rasmus Pedersen, 1 Aar	— deres Søn;	
Rasmus Anton Funck, 28 Aar	— Skipper;	
Gjertrud Kathrine Jacobsen, 34 Aar	— hans Kone;	
Caroline Marie Funck, 2 Aar	— deres Datter;	
Maren Nielsdatter, 18 Aar	— Tjenestetyende.	

Navnet Funck er iøvrigt stadig knyttet til et bestemt Stykke Jord paa Vejrø, den saakaldte »Funksmark«.

Familien Sigvardsen kom derover i 1837 og fik som nævnt overladt det gamle Stuehus som Fæste efter forudgaaende Synsforretning 16. Oktober af Sognefoged Mads Andersen

Nordøstkysten af Vejrø med Fyret i Baggrunden.

og Gaardmand Peder Jensen Hansen fra Fejø, ved hvilken Lejlighed »hele Bøgningen blev befundet noget brøstfældig«. Fæstebrevet blev udfærdiget paa Vejrø 24. Okt. 1837, tinglyst paa Fejø 22. Dec. s. A. og — med ført Haand — underskrevet af Fæsteren Marcus Sigvardsen, der »forpligter i alle Henseender at efterkomme og opfylde dens Indhold«. Og det er sandelig ikke saa lidt, en Fæste-Husmand dengang maatte underkaste sig:

Jeg, Andreas Christian Kastrup, hans kongelige Majestæts virkelige Krigsassessor, tilstaar herved at have stædt og fæst, ligesom jeg herved stæder og fæster til min Avlskarl Marcus Sigvardsen et mig tilhørende Hus med tilliggende Jordlod, der er ansat til tvende Skæpper Hartkorn, beliggende her paa Weierøe, Fejøe Sogn og Birk, Marieboe Amt, og det paa følgende Vilkaar:

- I. Af Huset og det samme tillagte 2 Skæpper Hartkorn samt Jord svarer Fæsteren aarlig og til rette Forfaldstider alle kongelige Skatter og Paabude i navnlig Maade som nu ere eller herefter allerunderdanigst maatte paabydes, ligesom og Tiender samt Brandcontingent af den Sum Huset i Brandcassen er assureret for, der beløber sig til 130 Rbd.
- II. Af Hus og Jord svarer Fæsteren aarligt til mig eller efterkommende Ejer 12 Rbd. Sølv, det halve hvert

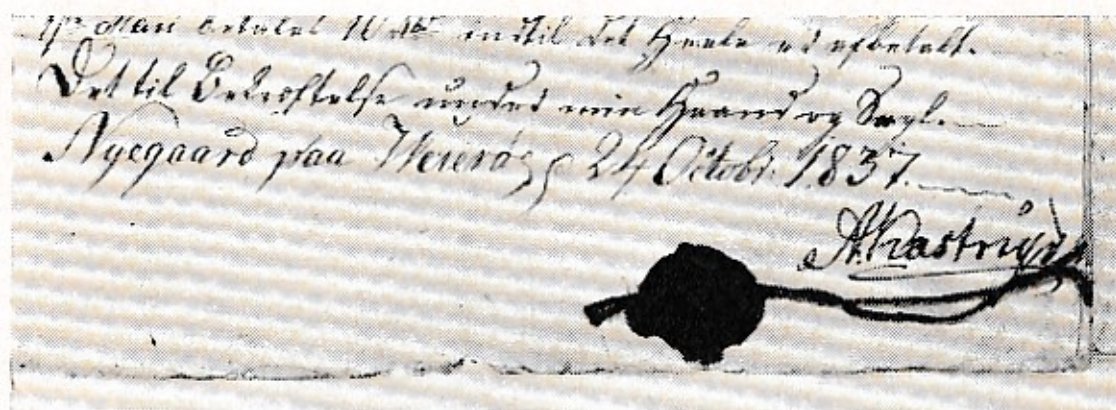
Aars første Mai og første November, hver Gang med seks Rbd. Sølv, alt uden Restance.

- III. Huset, der bestaar af ni Fag, er Fæsteren under sekstende Oktober sidstleden overleveret af tvende fra Retten udmeldte uvillige Mænd, alt i Medhold Forordningen af 8. Juni 1787, skal Fæsteren stedse forbedre, vedligeholde og tilsvare og findes bemeldte Syns. og Overleveringsforretning vedheftet dette Fæstebrev.
- IV. Hegnet omkring Jordlodden, der er tillagt Huset, sætter og holder Fæsteren stedse i forsvarlig Stand, ligesom retter og opfører Hegnet indtil Gaardejeren Jakob Pedersen efter den af Landinspectøren afsadte Linie, alt forsaavidt det kan tilkomme Fæsteren, det samme er Tilfældet indtil Funchs Lod, derimod opfører og vedligeholder Fæsteren alt Hegnet som støder op til min Gaards Jorder, og skal Fæsteren opføre Hegnet saavel til min Gaard som de paastødende, alt efter Forordningen af 29. Oktober 1794, den 1. §. A., og skal saaledes Hegnet (da Materialerne findes paa Lodden) være opført inden 3 Aar fra Dato og først og strax dermed begyndes indtil Jakob Pedersen, alt under dette Fæstes Fortabelse.
- V. Naar Fartøjer eller Baade skal landsættes eller udsættes i Søen, maae Fæsteren dermed være behjælpelig, alt uden Betaling, hvilket ellers er en Vedtægt blandt alle Beboere herpaa Øen at maae være hverandre behjælpelig dermed.
- VI. Med Jagten maa Fæsteren ikke uden min Tilladelse befatte sig og heller ikke medtage nogen til Huse uden min givne Tilladelse.
- VII. Jorden dyrker og driver Fæsteren paa det bedste og indet deraf til Udpligt bruger eller bortlejer, ligesom og aarlig planter Frugttræer i Haugen og Pile ved Hegnet om Jorden. Forøvrigt skikker Fæsteren sig efter Hans Majestæts allernaadigste Lov og Forordninger og opfører sig vel og godt mod sin Foresatte og Husband.
- VIII. I Tilfælde af Overtrædelse enten af anførte Poster eller deslige, skal dette Fæste være forbrudt. I Indfæstning betaler Fæsteren 50 Rbd., saaledes at deraf aarlig til hverts første Mai betales 10 Rbd., indtil det hele er afbetalt.

Det til Bekræftelse under min Haand og Segl.

Nyegaard paa Weierøe, 24. Octobr: 1837

A. Kastrup.

Slutningen af Fæstebrevet med Assessor Kastrups Underskrift og Segl.

Omkring Nygaard lod Kastrup plante en Egeskov og anlægge en stor og smuk parklignende Have. Tyendet blev først og fremmest sat til at bygge Stengærder af de talrige store Sten, som siden Istiden havde ligget strøet hen over Markerne. Mange af disse Stengærder blev for nogle Aar siden brugt til Bygning af den nye Anløbsbro, men de tilbageblevne er et værdigt Minde om det vældige Arbejde, som her er udført. Paa et Højdepunkt nordvest for Gaarden ligger endnu en stor flad Sten, som Assessoren skal have siddet paa og dirigeret Folkenes Arbejde. — Kastrup satte i den Grad Skel i den lille Øs Historie, at der faktisk med ham blev indført en helt ny Tidsregning. Saa ofte gamle Forhold diskuteres paa Vejrø, daterer man altid Tidspunkterne før eller efter »Assessoren«. Og som det saa ofte gaar med navnkundige Personer — ogsaa den gamle Krigsassessor blev Genstand for Eftertidens Sagdannelser. Man vil vide, at han holdt adskillige Elskerinder, og saa ofte en af dem fik et Barn, druknede hun det i et Vandhul, som ligger nordøst for Nygaard. En Aften fandt man en af Maitresserne hængt paa Loftet — og siden har hun som Straf for sine Synder maattet gaa igen om Natten; i et bestemt Loftværelse har Folk gentagne Gange hørt smækkende Døre og slæbende Fodtrin, og sene Nattevandrere hører stadigvæk ynkelige Børneskrig fra »Tvillinggraven«. En nulevende Vejrø-Bo sov engang i Nygaards Stuehus; om Natten gjorde han sig et Ærinde ud og saa da, at en sortklædt og tilsløret Kvinde kom gaaende op ad Lofttrappen og forsvandt. Siden har han bestemt vægret sig ved at over-

natte paa Gaarden. Det kan nævnes, at man ogsaa paa Nabo-Øen Omø har skabt Myter omkring en Assessor-Skikkelse¹⁰).

Om Assessor Kastrups Svaghed overfor kønne Piger fortælles i Familien, at Sønnen Jørgen overraskede sin Fader, da han kyssede en af Tjenestepigerne i Porten, og sladrede herom til Moderen, hvilket Kastrup skal have taget saa ilde op, at han paa Stedet besluttede at gøre ham arveløs. Denne Bestemmelse maa han dog alligevel siden være frafaldet, thi baade Jørgen og Niels Juel nævnes som Arvinger 1843. Den ældste Søn Christian nævnes derimod ikke; fra anden Side vides, at han var Søfarende, saa formodentlig er han forulykket paa Havet. Jørgen K. stiftede siden Bo paa Omø og blev Stamfader til Slægten dér.

Assessorens Helbred havde aldrig været godt; han skrankede nu mere og mere, og Tirsdag den 18. April 1841 lukkede han sine Øjne for stedse. Godt halvanden Maaned efter døde ogsaa Broderen Jørgen paa Langeland¹¹).

Hvor Assessoren fandt sit sidste Hvilested, vides ikke — i Fejø Kirkebogs Dødsregister staar kun anført, at »Krigsassessor paa Weirøe Andreas Christian Kastrup er død den 17de April og begravet den 24de April — 76 Aar gammel. Født i Fyen«. Indenfor Familien fortælles imidlertid, at han lod sig begrave i et Hjørne af Haven til Nygaard paa Vejrø. Hvorvidt dette stemmer, faar staa hen. Nogen Kirkens Mand har han dog næppe været, og i og for sig vilde det stemme udmærket sammen med hele hans impulsive Væremaade, om han havde besluttet at lade sig begrave nær det Sted, hvor han ofrede saa meget Arbejde paa at skabe en smuk Ramme om sit Livs Aften. Man kunde tænke sig den Mulighed, at usædvanlig streng Vinter har hindret Ligets Overførsel til Fejø, men ifg. Meteorologisk Instituts klimatologiske Afdeling var Middelttemperaturen i Vinteren 1840—41 meget nær Normalen.

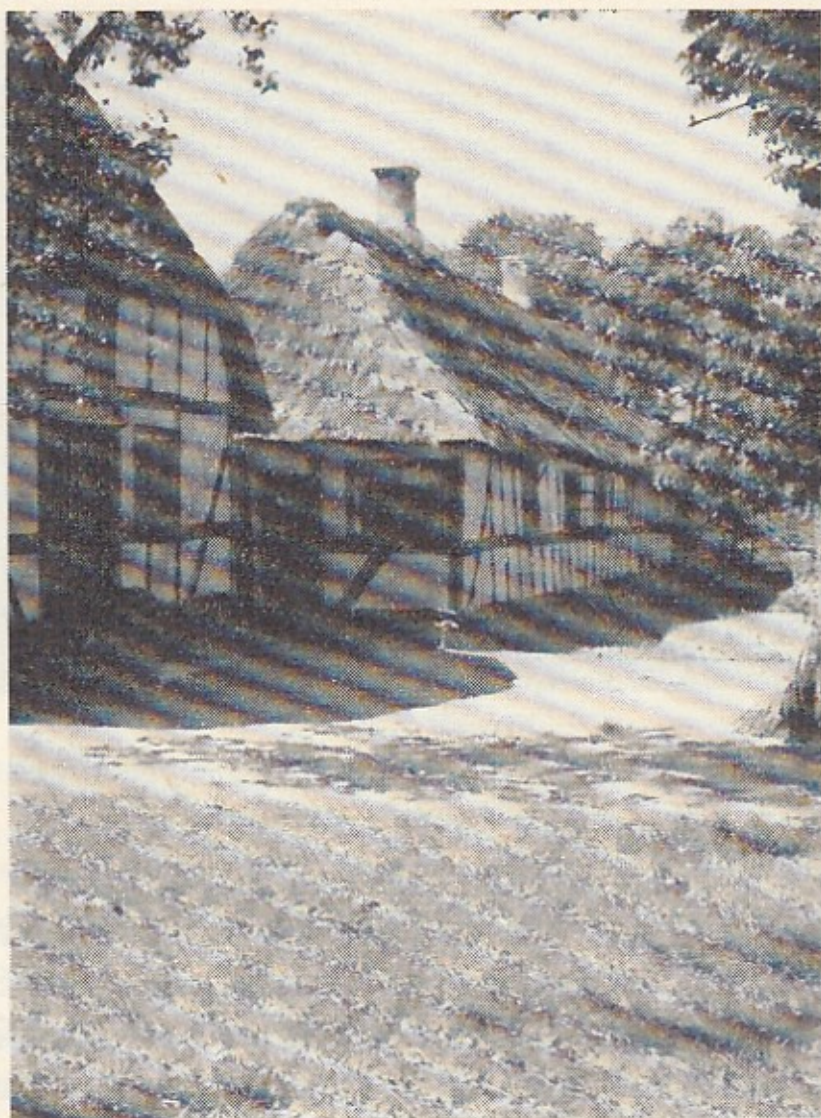
»Nygaard« forblev i Slægten Kastrups Eje i endnu to Generationer. Sønnen Niels Juel arvede Gaarden og blev gift med Amalie Marie Christiane Lund, en Datter af den

Nygaards Stuelænge.

første Fyrinspektør paa Vejrø. Om ham fortælles, at han i nogle Aar havde opholdt sig paa Grønland, og da han søgte Stillingen paa Vejrø, forlangte Kong Frederik VII, der jo holdt af en dygtig Spas, at han paa en af Søerne i Hovedstaden skulde vise sin Duelighed i en Kaproning mod en af de kongelige Sluproere. Da Lund saa, at han ikke kunde staa sig, vendte han paa Grønlænder-Manér sin Kajak rundt; Sluproeren troede da, at han var ved at drukne og roede tilbage — i det samme vendte Lund paa ret Køl igen, padlede frem og vandt!

Niels Juel døde 4. November 1884, men noget forinden var Gaarden blevet overdraget til hans Søn Christian Nielsen Kastrup (født 9. Marts 1850). Paa et givet Tidspunkt levede ikke færre end tre Koner paa Gaarden: den gamle myndige Assessor-Enke, Sønnens og Sønnesønnens Kone. De har sikkert haft det »hyggeligt« til Tider ... Desværre har det ikke været muligt at opdrive et Billede af Assessor Kastrup, derimod er der i Familieejere et Fotografi af hans Kone Caroline. Omkring Aarhundredeskiftet afhændedes Gaarden til Klausen-Slægten, som ligeledes i flere Generationer var knyttet til Vejrø. Den diminutive Kirkegaard derovre er saaledes hovedsagelig et Familiegravsted for denne

Nygaard paa Veirø.

Slægt. Christian Kastrup købte »Druelund« i Nordlunde af Skytte Schrøder og døde 20. Maj 1933.

Sidst i 30'erne blev Gaarden købt af Grosserer *Lembcke*, Gentofte, der lod plante en meget stor Frugtplantage omkring den og indsatte A. Andersen som Bestyrer. Denne gjorde et stort Stykke Arbejde for at forbedre Frugtavlens, men desværre havde han ingen Sans for æstetiske Naturværdier eller smukke Haveanlæg. En Række skønne gamle Lindetræer paa Gaardspladsen foran Stuehuset blev fældet, der blev drevet Rovhugst paa Assessorens stolte Egekæmper, og de pyntelige Stengærder i og omkring Parken blev sammen med ryddede Slyngroser og Natursten kørt i en Mergelgrav. Hans Efterfølger, Overgartner *Vagn Hansen*, forenede derimod en stor pomologisk Indsigt med en levende

Interesse for historiske Minder. Saa vidt det var muligt, blev Gaarden ført tilbage til sin oprindelige Skikkelse, ligesom han lod Assessorens Hvilesten rette op og omgive af et helt lille Anlæg — saa vidt vides det eneste »Monument« over Pionéren paa Vejrø.

Ogsaa Gaardens nuværende Ejer, en Datter af Propr. C. Galsgaard, Ll. Købelev, har paa pietetsfuld Maade ladet foretage adskillige Restaureringer. — Fjerne Dages Ro og dybe Stilhed klinger gennem den Sommeridyl, der omgiver Assessorens gamle Gaard. Hvert Foraar suser den friske Vind fra Havet i hans tilbageblevne Egekæmper; hvert Efteraar, naar Naturen siger sit flammende Farvel, daler Tjørnens brune Blade som en sagte dryppende Regn ned over den Sten, hvor han engang sad og saa ud over sit Rige. Og maaske flyger den vældige Poppels gule Løv hen over den ukendte Plet i Haven, hvor han sover sin sidste Søvn.

En Søn af Christian Kastrups første Ægteskab, Niels Juel Kastrup, er nu Vognmand i Holeby. Gennem mere end 200 Aar har Slægten holdt disse Fornavne i Hævd, thi hans lille Sønnesøn er ogsaa døbt Niels Juel og betegner saaledes det foreløbig sidste Skud paa Krigsassessorens gamle, frodige Stamtræ.

Kildehenvisninger og Noter:

- 1) H. Hjorth-Nielsen: Danske Prokuratorer 1660—1869 (Kbh. 1935), S. 362.
- 2) I. c. S. 180.
- 3) Brev 10/3 1952 fra Gaardens nuværende Ejer Hr. P. B. Fenger.
- 4) Danske Livregiment er nuværende I. Regiment, der atter fører den gamle Betegnelse.
- 5) Vilh. Lütken: Bidrag til Langelands Historie (Rudkøb. 1909), S. 460.
- 6) Personalhistorisk Tidsskr. 4. Rk. I, S. 15; om Forvalter K.s uheldige Karakter fortælles ogsaa af Thyra Jensen i »Constance Leth. Fruen paa Egeløkke«, 3. Udg. 1941, S. 97, 108, 142 m. fl.
- 7) Personalhist. T.s 4. Rk. I, S. 116 & 123.
- 8) Ordbog over det danske Sprog.
- 9) Kaldes i nogle Dokumenter »Sivertsen«.
- 10) Axel Garboe: Agersø i Store Bælt med Nabøen Omø gennem Ti-

derne (Kbh. 1938), S. 188 f., 251 & 286 (Litt. henv.) jvf. Sjællands-Posten 22/12 1951.

- ¹¹⁾ Jørgen K., hans Hustru og Moder hviler i et Familiegravsted ved Bøstrup Kirke. Af Mindestenenes halvt udviskede Indskrift kan læses: Herunder hviler Engel Margrethe Kastrup, Enke efter Niels Juel Kastrup, der var Obertold- og Consumtions Controlleur i Odense. Hun blev født paa Selleberg i Fyen den 24. Juli 1742 Død i Svallebølle ... Oktober 1813. Var Moder til ... Sønner og 5 Døtre. I taknemmelig Erindring om en elsket Moder lod hendes Sønner denne Sten nedlægge.

Her hviler den elskede Hustru Christiane Kastrup, født Wichmann. Født ... Død d. 11 Oktb. i Charlottenlund. Delte i Taknemmelighed Livets Glæder og Sorger med hendes Mand Jørgen Kastrup, Nordergaard, som velsigner hendes Minde.

Her hviler Jørgen Kastrup, født ... 1766, død 3 Juni 1841 i Charlottenlund, Hou. I ... Aar var han Forvalter og Inspecteur ved Nordergaard. Hans Dygtighed her og velvillige Sindelag erhvervede ham hans Folks og mange Venners Agtelse og Kærlighed.

For værdifulde Meddelelser bringer jeg d'Herrer Sognepræster A. Gamst i Bøstrup og J. Vilhelm Olsen i Snøde samt P. Bang Jensen paa Fejø min bedste Tak.

De fleste øvrige Oplysninger er indhentet paa: Hærens Arkiv, Rigsarkivet, Wedellsborg Godsarkiv, Landsarkivet for Fyen samt fra Dokumenter i Familiens Eje, som beredvilligt er stillet til Raadighed.

Forf.